

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу **Ющука Романа Васильовича**
на тему: **«Організаційно-правові засади партисипації в місцевому
самоврядуванні України»**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування
(галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування)

Актуальність теми дослідження.

Актуальність теми дисертаційного дослідження «Організаційно-правові засади партисипації в місцевому самоврядуванні України» зумовлена актуальними викликами сучасного етапу державотворення, зокрема процесами децентралізації та розвитку місцевого самоврядування. Попри позитивні зрушення, що сприяли посиленню автономії органів місцевого самоврядування, гармонізації їхніх відносин із громадянським суспільством та утвердженню принципів прозорості, субсидіарності й паритетності, залишається низка невирішених питань щодо організаційно-правового забезпечення участі громадян у прийнятті управлінських рішень.

Незавершеність реформ, нормативно-правові та інституційні прогалини, суперечності між представницькими та партисипаторними формами демократії зумовлюють потребу у поглибленому науковому аналізі інструментів партисипації, механізмів їхнього нормативного та фінансового забезпечення, а також у врахуванні зарубіжного досвіду для ефективної імплементації в українську практику. Саме тому дослідження організаційно-правових засад партисипації набуває особливої наукової та практичної значущості. Розроблення рекомендацій для вдосконалення організаційно-правових засад партисипації сприятиме підвищенню ефективності місцевого самоврядування та утвердженню принципів правової держави й громадянського суспільства в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження проведено в рамках науково-дослідної роботи кафедри публічного врядування Національного університету «Львівська політехніка» за темою: «Наукові засади забезпечення сталого розвитку територіальних громад і територій в умовах національних викликів та повоєнного відновлення України» (ДР №0124U000016). Автором запропоновано взяти до уваги досвід організаційно-правових основ партисипації в системах публічного управління країн ЄС, зокрема щодо: таких рівнів участі громадян як інформація, консультація, діалог та партнерство; таких форм участі як імперативні та консультативні; передумов та особливостей правового поля, за якими у країнах ЄС сформована розгалужена система міжнародних та європейських стандартів громадської участі у процесах прийняття рішень.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, є обґрунтованими та аргументованими. Їхню достовірність забезпечено комплексним

використанням широкого спектру загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема історичного, аналітичного, теоретико-концептуального, порівняльного, системного, структурно-функціонального, методу аналогії, абстрактно-логічного, прогностичного та процесного аналізу. Застосування зазначених методів дозволило автору дослідити як історичні передумови формування партисипації у місцевому самоврядуванні України, так і сучасні організаційно-правові механізми її функціонування, а також окреслити перспективні напрями подальшого розвитку участі громадян у публічному управлінні на місцевому рівні. Інформаційною базою дослідження є актуальні нормативно-правові акти України та міжнародної спільноти, наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів, офіційні ресурси та результати власних емпіричних досліджень, що додатково забезпечило глибину, об'єктивність і наукову новизну отриманих результатів.

Структурно-логічна побудова дисертації забезпечує послідовне розгортання наукової проблематики. Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, відзначаються належною глибиною опрацювання, аргументованістю та практичною спрямованістю, відповідають меті дослідження та становлять завершену наукову концепцію.

Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у комплексному обґрунтуванні організаційно-правових засад партисипації в місцевому самоврядуванні України з урахуванням сучасних викликів та світових тенденцій розвитку публічного управління. Уперше запропоновано інноваційні підходи до впровадження партисипації на місцевому рівні, що передбачають інтеграцію традиційних форм участі (місцевий референдум, громадські слухання, місцеві ініціативи, органи самоорганізації населення тощо) із сучасними інструментами електронної участі, зокрема в межах Концепції е-партисипації. Удосконалено методологічні засади оцінювання партисипаторної активності громадян через індикатори електронної участі (EGDI, EPI, LOSI), а також організаційно-функціональні аспекти реалізації місцевого референдуму та електронних петицій на рівні територіальних громад. Подальшого розвитку набули практичні рекомендації щодо імплементації інноваційних механізмів партисипації, включаючи елементи партисипаторного бюджетування, цифрові технології взаємодії громадян і влади та формування відповідної методологічної бази. Дисертантом також здійснено узагальнення зарубіжного досвіду правового регулювання партисипації в країнах ЄС, зокрема проаналізовано організаційно-структурні особливості участі громадян у Польщі, що дозволяє врахувати кращі практики у вдосконаленні вітчизняної системи публічного управління.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

Дисертантом опубліковано 4 наукові статті у фахових наукових виданнях, 1 стаття в іноземному періодичному науковому виданні. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження були представлені у доповідях та обговорені на 6 науково-практичних конференціях. Ці наукові праці додатково висвітлюють ключові положення дисертації, відображають етапність і послідовність дослідження та підтверджують актуальність, новизну і практичну спрямованість отриманих результатів.

Важливість одержаних здобувачем результатів для науки та практики.

Одержані у дисертаційному дослідженні результати мають важливе значення як для науки, так і для практики публічного управління. З наукової точки зору, дисертантом здійснено комплексне теоретичне обґрунтування організаційно-правових засад партисипації

в місцевому самоврядуванні України з урахуванням сучасних підходів до розвитку партисипаторної демократії, електронної участі та партисипаторного бюджетування, що розширює наукову базу у сфері публічного управління і місцевого самоврядування. Запропоновані підходи поглиблюють методологічний інструментарій досліджень процесів залучення громадян до прийняття управлінських рішень на місцевому рівні.

З практичної точки зору, сформульовані в дисертації положення та рекомендації можуть бути використані при вдосконаленні механізмів організації місцевого самоврядування, посиленні громадської участі, запровадженні інструментів партисипаторної демократії, у тому числі електронної участі. Отримані результати можуть слугувати основою для розроблення практичних рекомендацій органам місцевого самоврядування, застосовуватися у підготовці фахівців з публічного управління та використовуватися в освітньому процесі й науково-дослідницькій роботі в цій галузі.

Структура та обсяг дисертації.

Дисертаційна робота складається з анотацій, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, об'єднаних у дев'ять підрозділів, висновків до розділів та загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації налічує 245 сторінок, з них основного тексту – 189 сторінок. Список використаних джерел містить 208 найменувань. У роботі подано 16 таблиць, 21 рисунок, 14 додатків, що структурує та унаочнює матеріал.

Особистий внесок дисертанта.

Дисертація є самостійною науковою працею. У роботі не використовуються ідеї і розробки, що належать співавторам. Особистий внесок автора наведено в окремому списку наукових публікацій.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Узагальнюючи високий рівень теоретичного й методичного опрацювання дисертаційної роботи Ющука Романа Васильовича, її концептуальну цілісність, логічну послідовність та глибину дослідження, що дало змогу досягти поставленої мети й реалізувати основні завдання, водночас варто звернути увагу на окремі положення, які можуть викликати наукову дискусію, а саме:

1. У підрозділі 2.3 «Оцінювання партисипаторної активності громадян у місцевому самоврядуванні за показниками електронної участі» розкрито проблематику оцінювання в основному у глобальному вимірі, зокрема запропоновано оцінювати рівень розвитку електронного врядування, також використано низку інших міжнародних оцінювань. Робота б лише збагатилася при наявності узагальненого висновку щодо згаданих технологій оцінювання, особливостей їхнього застосування в Україні, пропозицій, до прикладу, вибору часових рамок оцінювання, чи висновку, як показники розвитку демократії корелюють із показниками партисипації тощо.

2. У підрозділі 2.2 «Інструменти (та методи) залучення громадян до громадської участі» представлено Концепцію електронної участі (складові компоненти) (рис. 2.4) та рекомендовано «з метою оцінки трьох ключових компонентів Концепції електронної участі оцінити урядові портали та веб-сайти на предмет наявності чи відсутності конкретних характеристик, а саме: стану партисипаторного бюджетування або подібних фінансових механізмів; наявність відкритих даних загалом та для конкретних секторів, тісно пов'язаних з реалізацією соціальних проектів (освіта, зайнятість, навколишнє середовище, охорона здоров'я, правосуддя, соціальний захист); механізмів створення, реалізації процесів надання

публічних послуг; наявність онлайн-консультацій (через електронні форуми, електронні опитування, електронні анкети, інші інструменти електронної участі), які призначені для сприяння залученню громадян до вирішення актуальних питань». На нашу думку, ця рекомендація потребує уточнення щодо розуміння суб'єктності такого оцінювання, компетенції громадян щодо здійснення такого оцінювання, критеріїв оцінювання, рівня оцінювання (глобального, національного, регіонального), методики оцінювання.

3. У роботі розроблено практичні рекомендації щодо впровадження партисипації у місцевому самоврядуванні України, зокрема через застосування низки інноваційних інструментів партисипації, серед яких: публічна зустріч, аналіз тенденцій, соціальна карта, карта мобільності, трансекта, часова лінія, діаграма Венна (або діаграма Чапаті), концептуальне картографування. Поданий у роботі матеріал щодо цих інструментів досить вузько описує методологію та можливості їхнього застосування. Також потребують уточнення основні критерії та підвимири електронної участі, а саме: електронне сповіщення, електронне ввімкнення, електронний дискурс, електронний діалог, електронна співпраця та розширення прав і можливостей.

4. У роботі частково розкрито проблематику публічної політики, її окремих елементів та їхніх особливостей. Підхід дисертанта є зрозумілим, оскільки найважливішою умовою існування демократії є публічність політики, тобто гласність і відкритість будь-якої політичної дії, а поняття «публічна політика» тісно пов'язане з активною, політично функціонуючою «демократичною громадськістю».

Здобувач розкрив до прикладу взаємодію між двома сторонами, які перебувають на одному рівні (громада) або на різних рівнях (громада, область), де вплив органів публічної влади може бути однаковим або різним (п. 3.3.). У роботі було б доцільно приділити більше уваги питанню посилення партисипації через спільне формування політики. Також потребує доопрацювання місцевий рівень партисипації в організаційному контексті.

Висловлені зауваження та пропозиції є переважно рекомендаційними і не знижують наукової цінності поданої дисертаційної роботи. Вони можуть розглядатися як підґрунтя для подальших наукових дискусій і розвитку досліджень у напрямі теоретичного осмислення та практичного вдосконалення організаційно-правових засад партисипації в місцевому самоврядуванні України.

Загальний висновок та оцінка дисертації.

Дисертація Ющука Романа Васильовича «Організаційно-правові засади партисипації в місцевому самоврядуванні України» виконана на належному науково-методичному рівні, матеріал дослідження структуровано логічно та послідовно, а всі наукові положення, висновки та рекомендації мають достатнє обґрунтування, відповідають актуальним викликам публічного управління та місцевого самоврядування в Україні. За змістом і спрямованістю дисертація відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», демонструє високий рівень самостійності здобувача та відсутність порушень академічної доброчесності. Наукова новизна, практична цінність і

обґрунтованість результатів підтверджуються апробацією положень роботи на наукових заходах, публікаціями у фахових виданнях та впровадженням окремих рекомендацій у діяльність органів публічної влади.

Зважаючи на наукову новизну, актуальність теми, вагомість отриманих результатів, їхнє належне теоретичне обґрунтування та високе практичне значення, вважаю, що дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а також вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор – Ющук Роман Васильович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент

кандидат наук з державного
управління, доцент, доцент кафедри
публічного врядування НН ІАДУ
Національного університету
«Львівська політехніка»

Діана ЗАЯЦЬ

Підпис кандидата наук з державного управління, доцента Заяць Д.Д. засвідчую

Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»
к.т.н., доцент

Роман БРИЛИНСЬКИЙ